

УДК 351.84

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ
ПРОЦЕСІВ ТА МОЖЛИВОСТІ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Єрмоленко Оксана Олександрівна,
к.е.н., викладач кафедри державного
управління,
публічного адміністрування та регіональної
економіки
Харківського національного економічного
університету імені Семена Кузнеця,
o.jermolenko@mail.ru

Економічні та соціальні перетворення, які останнім часом здійснюються в Україні, призвели до значного переосмислення сутності та ролі багатьох суспільних явищ та інституцій. Державне регулювання соціальних процесів постійно зіткається з різноманітними труднощами, які зумовлені специфікою цих процесів та особливостей їх протікання. До того ж у останній час ситуація загострилася на фоні недостатнього фінансування та посилення соціальної напруженості не тільки у східних регіонах країни, а й по усій її території. Отже, актуальність дослідження проблем державного регулювання соціальних процесів зумовлена необхідністю пошуків оптимальних шляхів їх негайного вирішення та згладжування соціальної напруги суспільства.

Метою дослідження є визначення проблем державного регулювання соціальних процесів та пошук ефективних шляхів їх вирішення.

Пошуком шляхів ефективного регулювання соціальної сфери займалося багато вчених, серед них А.Кудінова, Д. Верба, О. Новікова, В. Антонюк, Л. Шаульська, Л. Шамілева та багато інших.

У згаданих та багатьох інших наукових та аналітичних роботах серед причин незадовільних за багатьма параметрами суспільних результатів

функціонування соціальної сфери називаються як хронічно недостатнє ресурсне забезпечення її функціонування (причини ресурсних обмежень), так і недосконалі механізми використання ресурсів у цій сфері (інституціональні обмеження). Перша група причин, здебільшого, пов'язується як з загальним низьким рівнем економічної ефективності, так із недоліками розподілу податкового навантаження [1]. Друга група – з відсутністю механізмів суспільно виправданої диференціації масштабів фінансування різних напрямів державної соціальної політики і окремих установ, відповідальних за її реалізацію, переважанням бюрократичних формальних і непрозорих процедур оцінки суспільної ефективності їх використання, відсутністю системи стимулів для працівників соціальної сфери, що гармонійно поєднували б їхні особисті інтереси з інтересами суспільства [2–4].

Соціальна політика – суспільний феномен, який має на меті низку законодавчих та нормативних актів, систему дій і суспільних відносин, які спрямовані на забезпечення всебічного розвитку людини, гарантованих прав, соціального захисту, формування особистості.

Сучасні системи соціального захисту в Україні охоплюють весь життєвий цикл людини, передбачаючи заходи захисту їх добробуту від народження до смерті. Поряд із соціальним страхуванням і соціальною допомогою таким заходом є сімейна політика: захист прав дитини, матеріальна підтримка сімей з дітьми, рання імунізація, сприяння освіти, соціальна робота в неблагополучних сім'ях і соціальне обслуговування дітей-інвалідів.

Глибока криза національної економіки зумовила критичний рівень системних проблем соціального розвитку, що, своєю чергою, виявило неадекватність соціальної політики держави. Зокрема, для соціальної політики є характерними:

орієнтація системи соціальної підтримки переважно на пряму підтримку прошарків, які перебувають у соціальній апатії, не застосовують зусиль для зміни свого життя;

нехтування інтересами працездатного населення;

відсутність цілеспрямованих дій щодо розширеного відтворення людського капіталу внаслідок надмірної соціальної нерівності, несистемної політики в освітній сфері, вкрай обмеженого доступу до висхідних «соціальних ліфтів»;

неефективна система соціального захисту, яка значною мірою має нецільовий характер, що призводить до її надмірної обтяжливості для бюджету за низької ефективності, а у разі відсутності ефективною системи контролю за витрачанням бюджетних коштів навіть спричиняє посилення соціального розшарування;

зміщення ваги оподаткування на доходи від праці та поточне споживання (ПДВ), тоді як пасивні надходження від ренти, активів тощо, споживання предметів розкоші тощо належно не оподатковуються;

Недїездатна соціальна політика зумовила високий рівень напруженості в суспільстві навіть на тлі постійного збільшення бюджетних видатків на соціальні потреби та періодичну реалізацію додаткових соціальних ініціатив [5].

Національний інститут стратегічних досліджень вбачає вирішення означених проблем за допомогою реалізації таких завдань:

радикальне підвищення ролі гідної та продуктивної праці в соціальному розвитку;

усунення надмірних диспропорцій суспільного розподілу доходів, скорочення бідності й формування прогресивної соціальної структури суспільства;

створення ефективною системи соціальною підтримки сімей, молоді та дітей, насамперед таких, які опинилися у складних життєвих обставинах [5].

Що стосується соціальною напруженості, то її необхідно знизити шляхом вжиття наступних заходів:

здійснення постійного моніторингу соціальною напруженості з метою відстеження тенденцій соціальною розвитку і змін якості життя населення в регіонах України з використанням запропонованою системи показників (з

можливими змінами і доповненнями);

Підвищення ефективності механізму розробки та реалізації цільових програм;

для зниження соціальної напруженості у сфері прикладання праці, поліпшення медико-демографічної ситуації і підвищення ефективності соціального захисту працюючого населення, окрім заходів, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом щодо поступового наближення законодавства у сфері праці та здоров'я і безпеки праці до законодавства ЄС, доцільно також встановити (або посилити) економічну відповідальність роботодавців за порушення в галузі охорони праці;

практична реалізація принципів соціального забезпечення, визначених у Конвенціях та Рекомендаціях МОП, Європейській соціальній хартії, Європейській конвенції про соціальну та медичну допомогу, Європейському Кодексі соціального забезпечення, Європейській конвенції про соціальне забезпечення та вироблення ефективних механізмів захисту заробітної плати найманих працівників;

прискорення реформування системи соціальних стандартів та гарантій та приведення її до стандартів, які визначені в Конвенціях МОП, Європейській соціальній хартії, Європейському Кодексі соціального забезпечення [6].

Успішна перебудова суспільних відносин передбачає, що процес модернізації суспільства не є певною самоціллю, а натомість має на меті забезпечення тривалої соціальної стабільності шляхом послаблення напруженості в сферах матеріального забезпечення, зайнятості населення, поліпшення медико-демографічної ситуації та покращення умов життя. Останнє не вбачається можливим без кардинальних змін у підходах до перерозподілу суспільних ресурсів, проведення активної політики на ринку праці, спрямованої на збільшення життєвого потенціалу населення соціально-демографічної політики та безперервне підвищення якості життя.

Таким чином, змістом соціальної політики в Україні має стати докорінна

перебудова системи соціального захисту населення, забезпечення належного, передбаченого законодавством фінансування соціальних програм [7]. Соціальні стандарти повинні відповідати потребам гідного життя людини та гарантуватися державою для кожного громадянина незалежно від місця його проживання.

Література:

1. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку [Текст] : [монографія] / В. М. Геєць ; НАН України, Ін-т економіки та прогнозування. – К. : [б. в.], 2009. – 863 с.

2. Ареф'єва О. В., Харчук Т. В. Управління розвитком людського капіталу в системі вищої освіти: монографія / Європейський ун-т. – К. : Видавництво Європейського ун-ту, 2008. – 207 с.

3. Амоша О. І., Новікова О. Ф., Антонюк В. П., Шаульська Л. В., Шамілева Л. Л. Якість трудового потенціалу та управління трудовою сферою в Україні: соціальна експертиза / НАН України; Інститут економіки промисловості. – Донецьк : ІЕП, 2006. – 208 с.

4. Кудінова А. Проблеми соціальної сфери в Україні: результат дефіциту ресурсів чи неефективного державного регулювання? / А. Кудінова, Д. Верба // Україна: аспекти праці. - 2014. - № 3. - С. 34-41.

5. Системна криза в Україні: передумови, ризики, шляхи подолання : аналіт. доп. / Я. А. Жаліло, К. А. Кононенко, В. М. Яблонський [та ін.]; за заг. ред. Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2014. – 132 с.

6. Регіональний аспект соціальної напруженості в Україні: стан, фактори формування та шляхи подолання : аналіт. доп. / Л. Д. Яценко, О. О. Коломієць. – К. : НІСД, 2015. – 23 с.

7. Новікова Л. Ю. Регіональні аспекти соціальної політики: сучасні проблеми та пріоритети розвитку [Електронний ресурс] / Л.Ю. Новікова. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2008-1/doc/2/24.pdf>